

บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่
ตามแนวคิดประชาสังคม

นายชลพันธ์ อุปกิจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1085-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๕๒๐๖๔๖๖๓X

THE ROLE OF CHIANGMAI'S LOCAL NEWSPAPER
IN ACCORDANCE WITH THE CONCEPT OF CIVIC JOURNALISM

MR.CHALAPAN UPAKIT

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Journalism

Department of Journalism

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1085-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวคิด
ประชาสังคม

โดย

นายชลาลัย อูปกิจ

สาขาวิชา

วารสารสนเทศ

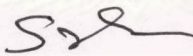
อาจารย์ที่ปรึกษา

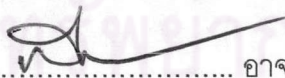
รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ

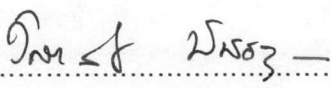
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์รจิตลักษณ์ แสงอุไร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล)

ชลพันธ์ อุปกิจ : บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวคิดประชาสังคม.
(THE ROLE OF CHIANGMAI'S LOCAL NEWSPAPER IN ACCORDANCE WITH THE
CONCEPT OF CIVIC JOURNALISM) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.พีระ จิรโสภณ, 186 หน้า. ISBN
974-17-1085-2

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นไปตามแนวคิดประชาสังคมหรือไม่ อย่างไร โดยแบ่งวิธีการศึกษาเป็น 3 ส่วนคือ (1) การวิเคราะห์การแสดงบทบาทผ่านเนื้อหาหนังสือพิมพ์ไทยนิสต์และเชียงใหม่นิสต์ ที่เผยแพร่ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2543 รวม 730 ฉบับ (2) การวิเคราะห์บทบาทจากการสำรวจความคิดเห็นผู้นำกลุ่มประชาสังคมในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 73 คน และ (3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกลุ่มประชาสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 26 คน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคมของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่ที่สะท้อนผ่านข่าวและบทความนั้น ยังคงให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาในระดับจังหวัด ที่เป็นไปตามความสนใจของประชาชนส่วนใหญ่ คือ ประเด็นการสร้างสะพานข้ามแยกสนามบิน และปัญหาราคาลำไย โดยเสนอในรูปแบบข่าวมากที่สุด และเสนอเพียงข่าวรองในหน้าแรกเท่านั้น ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาในระดับชุมชนหรืออำเภอรอบนอกเท่าที่ควร และยังไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเวทีสาธารณะสำหรับประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
- 2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ยังมีส่วนร่วมเพียงเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่หนังสือพิมพ์ในบางโอกาสเท่านั้น และส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำกลุ่มประชาสังคม ผู้นำทางความคิด หรือนักวิชาการที่มีชื่อเสียงเท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนทั่วไปยังขาดโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นและกำหนดประเด็นวาระข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในท้องถิ่นได้ด้วยตัวเอง
- 3) อุปสรรคที่มีผลต่อการแสดงบทบาทประชาสังคมของหนังสือพิมพ์ ในส่วนของภาคประชาชนคือ ขาดความรู้เกี่ยวกับการเข้าถึงสื่อ การข่าว การประชาสัมพันธ์ และความไม่ไว้วางใจในบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ส่วนอุปสรรคของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น คือ วิธีคิด และความเชื่อในการกำหนดวาระข่าวสาร การให้ความสำคัญ และการใช้แหล่งข่าว รวมถึงมุมมองผลกระทบของข่าว ที่ใช้หลักการเดียวกับหนังสือพิมพ์ระดับประเทศ
- 4) สำหรับวิธีการที่จะทำให้เกิดหนังสือพิมพ์ตามแนวคิดประชาสังคม คือ ต้องหาคำนิยามของ การเป็นหนังสือพิมพ์ตามแนวคิดประชาสังคม (Civic journalism) ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย และต้องมีการใช้นโยบายการกระจายอำนาจการปกครองและการคลังสู่ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมกันนี้ สถาบันวิชาการหรือสถาบันการศึกษา องค์กรหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน และภาครัฐ ต้องร่วมกันแสดงความปรารถนาดีต่อชุมชน โดยการส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับประชาสังคมให้เร็วและลึกซึ้งและตรงต่อเป้าหมายมากที่สุด

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2545.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

428 52252 28 : MAJOR JOURNALISM

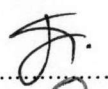
KEY WORD: / NEWSPAPER'S ROLE / LOCAL NEWSPAPER / CONCEPT OF CIVIC JOURNALISM

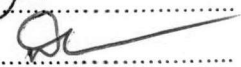
CHALAPAN UPAKIT : THE ROLE OF CHIANGMAI'S LOCAL NEWSPAPER IN ACCORDANCE WITH THE CONCEPT OF CIVIC JOURNALISM. THESIS ADVISOR: ASSOCIATE PROFESSOR PIRA CHIRASOPONE, Ph.D., 186 pp. ISBN 974-17-1085-2

The objective of this study is to examine whether daily newspapers in Chiang Mai play their role in accordance with the concept of civic journalism. The study is divided into three parts: 1) the analysis of the content of Thai News and Chiang Mai News newspapers which were published during 1 January – 31 December 2001, totaling 730 issues; 2) the survey of opinions of a total of 73 civic leaders in Chiang Mai; and 3) the in-depth interviews with 25 civic leaders.

The research has the following findings:

- 1) Based on the analysis of news and articles in the two studied newspapers, much emphasis is given to issues at the provincial level, which are in accordance with the interest of the main audience. Issues that were consistently raised were the construction of the bridge to the airport, and the problem regarding Logan price. These issues were mostly presented in the forms of news and were not main headlines in the front-page. The papers tend to overlook problems at the district or community levels, particularly those in the more remote areas. They also failed to provide a public forum for people at the local and grassroots levels.
- 2) As far as public participation is concerned, the local people can participate only as occasional informants. For those who have had an opportunity to be actively involved with the papers, they are mostly civic leaders, opinion leaders or famous scholars. This shows that the general public lacks a chance to voice their opinion or to set an agenda about problems in their community by themselves.
- 3) One of the major barriers that impede the papers from playing their civic role also stems from the people sector themselves. This is due to the people's lack of media literacy – knowledge about how to access the media, news and public relations – as well as their lack of trust in the local newspapers. On their part, the local newspapers face the following impediments – way of thinking, and belief in agenda-setting strategies, overt reliance and use of certain types of news sources, perspectives on impact of news that use the same criteria as most national newspapers.
- 4) In order to make the concept of civic journalism workable for local newspapers, it is essential that a definition of civic journalism that is appropriate for Thailand be constructed first. It is also of equal importance that the government implement a concrete decentralizing fiscal and administrative policy to the local communities. Furthermore, educational and academic institutions, local newspapers, private businesses, and the public sector all need to show their good will to the community by promoting the knowledge about civic journalism in the most rapid, insightful, and succinct manner as possible.

Department.....Journalism.....Student's signature.....

Field of study.....Journalism.....Advisor's signature.....

Academic year.....2002.....Co-advisor signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของหลายคน หลายองค์กร จึงขอ
ขอบพระคุณ ดังนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ ที่ให้คำแนะนำ เกลาคความคิดและให้โอกาส, รอง
ศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร ประธานกรรมการ อาจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล กรรมการ
สอบที่แนะนำเพิ่มเติม และรับฟังความคิดเห็น คุณชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี ที่ทำให้ได้รู้จักและคุ้น
เคยกับ Civic journalism และอาจารย์ภาควิชาวารสารสนเทศทุกท่านที่ให้ความรู้ และมีส่วน
กระตุ้นให้เกิดความสนใจด้านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอย่างจริงจัง

เพื่อนๆ ในภาควิชาวารสารสนเทศนอกเวลาทุกคน โดยเฉพาะคุณรัชกร, คุณบุญชัย, คุณศศิ
เพ็ญ, คุณกานต์วี ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้กำลังใจ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิเทศฯ ทุกท่าน, พี่ฝน
และพี่นาย เจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาที่เคยแจ้งข่าวสารตลอด

พัฒนาการอำเภอทั้ง 8 อำเภอ กลุ่มตัวอย่างทุกท่านในจังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพฯ ที่มี
ส่วนสำคัญอย่างมากที่สละเวลาให้ข้อมูล สัมภาษณ์ กรอกแบบสอบถาม รวมถึงสำนักหอสมุด
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พนักงานจำหน่ายตั๋ว บริษัท สยามเฟรชท์ทัวร์ จำกัด (คุณอรนุช และคุณพิมพ์
วดี) พนักงานขับรถ พนักงานต้อนรับ ที่นำพาเข้าออกเมืองกรุงด้วยความสะดวกและปลอดภัยโดย
ตลอด

วิทยาลัยโยนก ที่สนับสนุนทุนการศึกษาต่อในครั้งนี้พ่อ และแม่ ที่ให้ทั้งชีวิต กำลังใจและ
กำลังทรัพย์, เจษฎา, จตุพนธ์, ศศิวิมล และเพื่อนร่วมงานที่คณะนิเทศฯ โยนก เพื่อนที่โยนก ที่คอย
ไต่ถามทุกข์สุข และรับผิดชอบงานแทน ป้า ที่คอยดูแลเรื่องอาหารการกิน พนักงานเคาน์เตอร์
เชียงใหม่ที่แนะนำข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง และสุกัญญา ที่คอยให้กำลังใจอยู่เสมอ

ท้ายสุด ขอบใจตัวเอง ที่ยังเข้มแข็งและพยายามจนสำเร็จ ความภูมิใจนี้ขอมอบให้กับ พ่อ
คำ อุปกิจ และแม่

ชลพันธ์ อุปกิจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพประกอบ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์งานวิจัย.....	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดสื่อชุมชน.....	6
แนวคิดหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น.....	12
แนวคิดบทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น.....	14
แนวคิดประชาสังคมกับบทบาทหนังสือพิมพ์ (Civic Journalism)	18
แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public sphere) กับหนังสือพิมพ์	26
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	27
ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสารหรือประเด็นปัญหาในสังคม (Agenda Setting)	32
ทฤษฎีสื่อมวลชนแบบการเข้ามีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ.....	38
แนวคิดทุนทางสังคม (Social capital)	40
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น.....	44
นิยามศัพท์.....	44
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	47
ขอบเขตการวิจัย.....	47
การวิเคราะห์เนื้อหา.....	47
การสัมภาษณ์เชิงลึก.....	51
การสำรวจความคิดเห็น.....	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	61
ผลการวิจัยบทบาทจากการวิเคราะห์เนื้อหา.....	61
ผลการวิจัยบทบาทจากการสำรวจความคิดเห็น.....	76
ผลการวิจัยบทบาทจากการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	93
สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบข้อสันนิษฐานการวิจัย.....	109
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	120
สรุปผลการวิจัย.....	121
อภิปรายผลการวิจัย.....	134
ข้อจำกัดการวิจัย.....	145
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	145
รายการอ้างอิง.....	146
ภาคผนวก.....	150
ภาคผนวก ก.....	151
ภาคผนวก ข.....	160
ภาคผนวก ค.....	162
ภาคผนวก ง.....	164
ภาคผนวก จ.....	165
ภาคผนวก ฉ.....	166
ภาคผนวก ช.....	178
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	186

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์ ไทยนิวส์ ด้วยการให้ความสำคัญในประเด็นปัญหา ที่ปรากฏ ในรูปแบบของข่าว	62
ตารางที่ 2	บทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ในลักษณะของการเป็นแหล่งข่าว ในหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์	63
ตารางที่ 3	แสดงตำแหน่งที่ปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์	63
ตารางที่ 4	รูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนในการรายงานข่าว ประเด็นต่างๆ	64
ตารางที่ 5	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคมของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ ด้วยการให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหา ที่ปรากฏในรูปแบบของข่าว	65
ตารางที่ 6	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ในลักษณะของการเป็น แหล่งข่าว ในหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์	66
ตารางที่ 7	ตำแหน่งที่ปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์.....	66
ตารางที่ 8	รูปแบบของการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนในการรายงานข่าว ประเด็นต่างๆ	67
ตารางที่ 9	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ที่ปรากฏในรูปแบบบทแสดงความคิดเห็น โดยแยกตามประเด็นปัญหา.....	68
ตารางที่ 10	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ในรูปแบบบทแสดงความคิดเห็น โดยแยกตามสถานภาพของผู้เขียน และทัศนคติที่มีต่อประเด็น	69
ตารางที่ 11	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ ในรูปแบบบทแสดงความคิดเห็น โดยแยกตามประเด็นปัญหา.....	70
ตารางที่ 12	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ ในรูปแบบบทแสดงความคิดเห็น โดยแยกตามสถานภาพของผู้เขียนและ ทัศนคติที่มีต่อประเด็น	71
ตารางที่ 13	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ในรูปแบบบทบรรณาธิการ	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 14	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่ ในรูปแบบบทบรรณาธิการ..... 73
ตารางที่ 15	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ในรูปแบบของการเปิดพื้นที่นำเสนอประเด็นปัญหาท้องถิ่น..... 75
ตารางที่ 16	การแสดงบทบาทตามแนวคิดประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่ ในรูปแบบของการเปิดพื้นที่นำเสนอประเด็นปัญหาท้องถิ่น..... 76
ตารางที่ 17	ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 77
ตารางที่ 18	ความเห็นต่อบทบาทด้านการทำหน้าที่แนวประชาสังคม ของหนังสือพิมพ์ ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่..... 79
ตารางที่ 19	ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดบทบาทประชาสังคมของหนังสือพิมพ์ รายวัน จังหวัดเชียงใหม่ 81
ตารางที่ 20	การให้ความสำคัญในการนำเสนอประเด็นปัญหาสาธารณะ ของหนังสือ พิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่ ในความคิดเห็นของผู้นำกลุ่ม ประชาสังคม..... 83
ตารางที่ 21	รูปแบบในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมของหนังสือพิมพ์ ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่ 85
ตารางที่ 22	รูปแบบที่ควรจะเป็น ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมบนหน้า หนังสือพิมพ์ ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่..... 87
ตารางที่ 23	ความเห็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในประเด็นสาธารณะต่างๆ ของ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวัน จังหวัดเชียงใหม่ 89
ตารางที่ 24	อุปสรรคในส่วนของหนังสือพิมพ์ ที่มีผลต่อการเป็นหนังสือพิมพ์ตาม แนวคิดประชาสังคม..... 91
ตารางที่ 25	อุปสรรคในส่วนของประชาชนที่มีผลต่อการเป็นหนังสือพิมพ์ ตามแนวคิดประชาสังคม..... 92

สารบัญแผนภาพประกอบ

	หน้า
แผนภาพที่ 1	แบบจำลองการกำหนดวาระข่าวสารหรือเรื่องพิจารณา..... 33
แผนภาพที่ 2	แสดงการจัดวาระข่าวสาร..... 35
แผนภาพที่ 3	แสดงกระบวนการกำหนดวาระข่าวสารในสังคม..... 37
แผนภาพที่ 4	กรอบแนวคิดงานวิจัย..... 46
แผนภาพที่ 5	แสดงแบบจำลองแสดงแนวโน้มการเกิดหนังสือพิมพ์ตามแนวคิด ประชาสังคม (Civic journalism)..... 143

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย